

Aspglansbaggar och gaffelsvans och älgar.

Text: Gustaf Aulén, ekolog på Södra
Foto: Håkan Tunón
Illustrationer: Martin Holmer

▼ Martin Holmer och Bengt Ehnström i livligt samspråk om asp och dess mångfald.

Ny bok om Aspens myllrande värld

Entomologen Bengt Ehnström och konstnären Martin Holmer gav 2009 ut den härliga biologiboken, Sälj – livets viktigaste frukost. Nu är det dags för duons nästa trädporträtt Asp, darrar min asp, myllrar min värld. Det är en kärleksförklaring till aspen som ett vackert träd med många former och färger under sin livstid. Till detta kommer aspens egen unika musik när vinden leker i asplöven.

Gamla aspar har höga naturvärden för en lång rad arter, såsom hålhäckande fåglar, vedinsekter, lavar och mossor. Det känner förmodligen de flesta skogbrukare och naturvårdare till, men gammelasparna är bara en del av aspens ekologi. I boken får vi följa aspens hela liv från den lilla plantan eller rotskottet, när hungriga älgar och bladbaggar kalasrar på de späda bladen, till den genommurkna lågan, när millimeterstora droppbaggar av flera arter mumsar på de sista resterna.

Asprulliveln gör att bladet rullar ihop sig och där lägger sedan honan ett ägg.

på asp. I boken finns också exempel på verkliga rariteter vars väl och ve hänger på förekomsten av asp i landskapet.

Boken är på 95 sidor och full med teckningar. Det går alltså utmärkt att sträckläsa den för att få en helhetsbild med många pikanta detaljer i. Det urval av arter som presenteras är koppade till fyra stadier av asp; aspbuschen, ungträdet, den gamla aspen och den döda aspen. En bra och tydlig indelning. Illustrationerna är underbart vackra och läckra och Bengts text lättläst och informativ. Jag tycker också det är bra att arternas vetenskapliga namn finns angivna inom parentes för att undvika missförstånd och vissa arter har heller inga svenska namn.

Det är lätt att man försjunkar i bilderna på vackra vedinsekter som långhorningarna, vars larver ofta lever

Hur många arter nyttjar egentligen aspen under hela sin levnad? I boken kan man under rubriken "Aspens alla vänner" läsa att det är cirka 100 arter av fjärilar, 345 arter skalbaggar, 50 arter mossor, 35 arter lavar och 50 arter svampar som lever på asp. Men lägger man till vedsteklar, gaddsteklar, parasitsteklar, gallmyggor, flugor, spindlar, maskar och andra småkryp, ett antal fåglar och däggdjur plus 600 arter svampar som på något sätt använder sig av asp förstår man att dess värde som nyckelart berör långt över 1000 andra arter. De flesta av dessa är tack och lov rätt vanliga och många lever inte enbart

Martin Holmers illustrationer är både detaljrika och vackra.

under bark eller i ved. Dess larver och gångbildningar kan man hitta på lämpliga träd, men de fullbildade insekterna ser man sällan ute i naturen. De lever som "skalbaggar" blott några veckor, många är skyddstecknade, en del skygga, några nattaktiva och så vidare. Blombockar går väl an eftersom de gärna besöker blomsterängen med älggräs, hundkex och andra sturvuxna örter. I övrigt krävs mycket kunskap om de enskilda arternas liv och leverne för att hitta dem.

Den tjocka larven av den vanliga aspglansbaggen.

Jag har tidigare i mitt liv varit ute med författaren Bengt Ehnström flera gånger och upplevt hans avundsvärda förmåga att titta ut över ett slygt hygge och säga att här borde finnas den och den arten som lever på undersidan av ett blad. Sedan har han stövlut rakt ut i spenaten och vänt på "rätt blad" och lugnt konstaterat "ja, här har vi den lilla gynnnaren". "Att vända blad" kan alltså vara en bra teknik för att bekanta sig med flera aspens gäster, men räkna med nitlotter...

I boken får vi lära oss mycket om aspladens betydelse vilket skiljer den här boken från många andra natur-

värdspublicationer, som oftast mest handlar om gamla träd och den döda veden. De lysande röda aspglansbagarna som kan finnas i stora mängder på hyggenas asplantor äter på ovasidan av bladen. Pilbladbaggen går

Större aspvädd (Saperda carcharias) gnager som fullbildad stora hål i aspladen.

på undersidan, några andra arter går inuti (!) bladen och rullvivar gnager så att bladet rullar ihop sig och lägger sedan sitt ägg i rullen. Gallmyggor och gallkvalster ser till att det blir små utväxter på bladen, galler, där larverna sedan lever. Larver av granna fjärilar som poppelsvärmare, pilporlinsvinge och gaffelsvans gnager också på bladen. Ja, listan kan göras hur lång som helst.

En stor vacker skalbaggsart, den större aspväddbocken, kan jag inte låta bli att nämna. Den är en allmän art åtminstone i Götaland och Svealand.

Som larv lever den i två-tre år inne i veden hos friska yngre aspar. Ut kommer sedan en svartprickig brun långhorning som i kroppen är cirka 3 cm och till detta kommer lika långa antenner. Den näringsgnager gärna på aspslyets stora spetsiga blad, sittande på undersidan och gör ett stort hål mitt på bladet. Är det ljusgröna färska kanter på hålet så finns bocken i närheten.

Så ut och leta efter unga asplad med färska stora runda hål i andra halvan av juli och början av augusti. Med lite tur så kan du stirra den vackra skalbaggen rätt i ansiktet genom hålet. Lycka till!

Entomologen Bengt Ehnströms text är lättläst och informativ.

Boken ges ut av Centrum för biologisk mångfald (nummer 67 i CBM:s skriftserie) i samarbete med Världsnaturfonden WWF och Naturskyddsföreningen. Den finns att köpa i bokhandel och via internetbokhandlare som AdLibris och Bokus. ISBN-nummer 978-91-89232-82-2

Vinn Aspoken!

Södrakontakt har köpt in 10 exemplar av Bengt Ehnströms bok "Asp, darrar min asp, myllrar min värld" som du nu kan tävla om. Vill du vinna en bok svarar du på tävlingsfrågan och utslagsfrågan och skickar sedan ditt svar senast den 3 april till:

sodrakontakt@sodra.com eller Södrakontakt, 351 89 Växjö. Bland de tävlande som svarat rätt väljer en jury från Södra ut de tio mest spännande svaren på utslagsfrågan.

Vinnarna meddelas per brev samt offentliggörs i Södrakontakt nummer 2.

Fråga:
Hur många arter av skalbaggar lever av aspen?

Utslagsfråga:
Hur tror du att ditt sätt att betrakta aspen kan förändras om du vinner ett exemplar av aspoken?

ur Södra kontakt nr 1, 2013

Södra kontakt är Södra Skogsägarnas medlemstidning som riktar sig till 52 000 medlemmar med skogsfastigheter i Götaland. Tidningen utgör därmed ett värdefullt redskap för att förmedla naturvårdskunskap direkt till ett stort antal skogsägare. Södra är också en internationell skogskoncern som producerar trävaror, pappers- och textilmassa och grön energi.